

TARIX FANINI O'QITISHDA YANGI INTERFAOL METODLARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Irgashev Aziz Axmatovich

Qashqadaryo viloyati, Shahrisabz shahar, Xalq ta'limiga qarashli 5-o'rta maktab

Tarix fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8187360>

Annotatsiya. Maqolada tarix darslarida zamonaviy ta'lim metodlaridan foydalanish va ushbu jarayonda nimalarga e'tibor berilishi kerakligi xususida so'z yuritilgan. Shuningdek ayrim ta'lim metodlari haqida tushunchalar berilgan.

Kalit so'zlar: Interfaol, strategiya, grafik organayzer, "Keys-stadi", "Blits-so'rov", "Modellashtirish", "Ijodiy ish", "Muammoli ta'lim", "Aqliy hujum", "Bumerang", "Muzyorar", "Zinama-zina".

EFFECTIVE USE OF NEW INTERACTIVE METHODS IN HISTORY TEACHING

Abstract. The article talks about the use of modern educational methods in history lessons and what should be paid attention to in this process. Some educational methods are also explained.

Keywords: Interactive, strategy, graphic organizer, "Case-study", "Blitz-inquiry", "Modeling", "Creative work", "Problem-based learning", "Brainstorming", "Boomerang", "Muzyorar", "Zinama-zina".

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ

Аннотация. В статье говорится об использовании современных образовательных методик на уроках истории и на что следует обратить внимание в этом процессе. Также объясняются некоторые методы обучения.

Ключевые слова: Интерактив, стратегия, графический органайзер, «Кейс-стади», «Блиц-опрос», «Моделирование», «Творчество», «Проблемное обучение», «Мозговой штурм», «Бумеранг», «Музёрар». "Зинама-зина".

KIRISH

Hozirgi globallashgan davrda har bir sohada yangi texnologiyalar, yangi g'oyalar vujudga kelmoqda. Ta'lim sohasi ham bunday o'zgarishlardan chetda qolmayapti. Jamiyat ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy, madaniy ehtiyojlarini, unung malakali kadrlarga, shaxsning esa sifatli ta'limga bo'lgan talabini qon-qodirish, ta'lim tizimini barqaror rivojlanishini ta'minlash maqsadida mavjud mexanizmning qayta ishlab chiqilishi va takomillashtirilishini ya'ni ta'lim tizimini modernizatsiya qilishni taqozo etdi. Hozirgi kunda dunyoning eng rivojlangan davlatlarining tajribalari o'rganilib, bizning ta'lim tizimimizga tadbiiq etilmoqda. Bugungi kun o'qituvchisidan o'z sohasi bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lish bilan birga, ta'lim sohasiga tadbiiq etilayotgan ilg'or ta'lim metodlaridan ham xabardor bo'lish va ushbu metodlardan dars jarayonida muntazam foydalanish, shaxsiy tajribalar asosida bu metodlarni boyitib borish talab etilmoqda.

Har bir fan o'qituvchisi saboq berayotgan o'quvchilarini o'z faniga qiziqtirishi lozim. Buning uchun o'qituvchi yuqori pedogogik mahoratga ega bo'lishi lozim. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'zaro hamkorlik vujudga kelishi zarur. O'quvchilar o'qituvchiga mehr qo'ysagina, uning faniga qiziqadi va qunt bilan o'rganadi. Buning uchun o'qituvchi o'z ustida ishlashi, har bir

darsga qunt bilan tayyorgarlik ko'rib o'quvchilarga darslikdan tashqari yangi ma'lumotlarni bera olishi zarur.

METOD VA METODOLOGIYA

Hozirgi kunda zamonaviy ta'limning samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li – bu mashg'ulotni interfaol metodlar yordamida tashkil etishdir deb hisoblanmoqda. Bugungi kunda ta'lim muassasalarida interfaol ta'limni tashkil etishda quyidagi eng ommaviy texnologiyalar qo'llanilmoqda: interfaol metodlar, strategiyalar, grafik organayzerlar va boshqa texnologiyalar shular jumlasidandir. Tarix darslarini tashkil etish jarayonida yuqoridagi interfaol texnologiyalardan samarali foydalanish dars jarayonida o'quvchilarni yanada faol bo'lishga, faoliyat yoki muammoni o'zaro muloqotda, o'zaro bahs-munozarada fikrlash asnosida, hamjihatlik bilan hal etishga va ularni mustaqil fikrlashga o'rgatib, ularni mustaqil hayotga tayyorlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Interfaol metodlar deganda - ta'lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta'lim jarayonining markazida ta'lim oluvchi bo'lgan metodlar tushiniladi. Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Ta'lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta'lim oluvchi markazda bo'lgan yondashuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Ta'lim samarasi yuqoriroq bo'lgan o'qish-o'rganish;
- Ta'lim oluvchining yuqori darajada rag'batlantirish; - Ilgari ottirilgan bilimlarning ham e'tiborga olinishi;
- Ta'lim jarayoni ta'lim oluvchining maqsad extiyolariga muvofiqlashtirilishi;
- Ta'lim oluvchining tashabbuskorligi va ma'suliyatining qo'llab-quvvatlanishi;
- Ikki taraflama fikr mulohazaga sharoit yaratish.

Shunday qilib, fanlarni o'qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning fikrlashini kengaytiradi va muammolarni to'g'ri yechimini topishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ularning ijodkorligi va faolligini oshiradi. Bu metodlarni tafsirlashda ularni interfaol metodlar, interfaol ta'lim strategiyalari, interfaol grafik organayzerlarga ajratish mumkin. Hozirgi kunda eng ommaviy interfaol metodlar quyidagilar sanaladi:

1. Interfaol metodlar: “Keys-stadi”, “Blits-so'rov”, “Modellashtirish”, “Ijodiy ish”, “Muammoli ta'lim” va b.
2. Interfaol ta'lim strategiyalari: “Aqliy hujum”, “Bumerang”, “Muzyorar”, “Zinama-zina” va boshqalar
3. Interfaol grafik organayzerlar: “Baliq skeleti”, “BBB”, “Konseptual jadval”, “Venn diagrammasi”, “T-jadval”, “Klaster” va b.

Tarix darslarida “BBB” metodi o'quvchilarning mantiqiy tafakkur yuritish ko'nikmalariga ega bo'lishlarida katta o'rin tutadi. Mavzu mohiyatini yorituvchi tushunchalar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni ko'rsata va asoslay olish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, shaxsiy yondashuvlarni asoslay olish va tengdoshlari fikrlari bilan o'z fikrini taqqoslay olishiga imkon yaratadi. Ushbu metodni 7-sinfda “Yevropa madaniyati” mavzusi bo'yicha tahlil qilib ko'rsak. O'qituvchi tomonidan qog'ozga 6- sinfda Rim va Yunoniston madaniyati haqida nimalarni bilishlari “Bilardim” deb yozilgan ustunga yozib boriladi. Buning natijasida o'quvchilarda 6-sinfda olgan bilimlarini mustahkamlash imkoniyati paydo bo'ladi. Ikkinchi ustundagi “Bilmoqchi edim”

katakchasiga o'quvchilar Yevropa madaniyati bo'yicha o'zlarini qiziqtirgan savollarni yozadilar. Dars davomida o'qituvchi ana shu savollarga alohida to'xtalib o'tib, o'quvchilarni qiziqtirgan savollariga javob olishlariga ko'maklashadi. "Bilib oldim" deb yozilgan ustunga o'quvchilar dars davomida o'rgangan yangi tushunchalarini yozib, olgan yangi bilimlarini mustahkamlaydilar va o'tilgan mavzu bilan taqqoslay oladilar. Bu metod o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi.

O'quvchilarni fan bo'yicha o'zlashtirishlarini aniqlab borishda "Shkalalashtirish" metodidan foydalanishi mumkin. Bunda o'qituvchi bir varoq qog'ozga ikki qutb: "juda ko'p" va "juda kam" tomonlarga ega bo'lgan shkala chiziladi. Ishtirokchilarga muhokama qilinayotgan mavzu bo'yicha shkalada, o'z xabardorligi va bilimdonligiga qarab, bir nuqta chizib qo'yish taklif etiladi. Mashq yakunida o'qituvchi xulosa chiqaradi. Ishtirokchilar mavzu ko'rib chiqilgandan keyin yana bir bor o'zlarining naqadar bilimdonliklarini belgilashlari uchun shkalalashtirish takroran o'tkazilishi mumkin. Bu metodning afzalligi shundaki, bu jarayonga barcha o'quvchilarni jalb qilinadi, o'quvchilarning u yoki bu o'quv mavzusi borasidagi bilimlarini aniqlash, ularning o'sishi, ma'lum mavzuni o'zlashtirishda olg'a siljishlarini kuzatishga imkon beradi.

O'quvchilarni fan bo'yicha o'zlashtirishlarini aniqlab borishda "Shkalalashtirish" metodidan foydalanishi mumkin. Bunda o'qituvchi bir varoq qog'ozga ikki qutb: "juda ko'p" va "juda kam" tomonlarga ega bo'lgan shkala chiziladi. Ishtirokchilarga muhokama qilinayotgan mavzu bo'yicha shkalada, o'z xabardorligi va bilimdonligiga qarab, bir nuqta chizib qo'yish taklif etiladi. Mashq yakunida o'qituvchi xulosa chiqaradi. Ishtirokchilar mavzu ko'rib chiqilgandan keyin yaha bir bor o'zlarining naqadar bilimdonliklarini belgilashlari uchun shkalalashtirish takroran o'tkazilishi mumkin. Bu metodning afzalligi shundaki, bu jarayonga barcha o'quvchilarni jalb qilinadi, o'quvchilarning u yoki bu o'quv mavzusi borasidagi bilimlarini aniqlash, ularning o'sishi, ma'lum mavzuni o'zlashtirishda olg'a siljishlarini kuzatishga imkon beradi.

XULOSA

Hozirda amaliyotda qo'llanilayotgan ta'lim metodlari xilma-xil hamda ko'p sonli bo'lib, ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga, ta'lim-tarbiyaviy imkoniyatlarga ega, muayyan maqsadlarga, sharoitlarga mos ekanligi va muayyan ta'lim-tarbiya maqsadlar uchun mos bo'lib, uning o'rniga boshqa metod qo'llash maqsadga muvofiq emas. Shuning uchun ta'lim metodlarini qaysinisidan qaysi maqsad uchun foydalanish ko'zda tutilgan samarani berishini bilish muhim ahamiyatga ega. Bunda o'qituvchining topqirligi va o'quvchilarning imkoniyatlarini to'g'ri baholay olishi katta o'rin egallaydi. Yuqorida tahlil qilingan metodlardan fan o'qituvchilari dars jarayonida foydalanishlari, metodga ijodiy yondashib, unga ozgartirishlar kiritishlari mumkin. Ta'lim metodlari qo'llashda o'quvchilarning yosh xususiyatlari hisobga olinishi zarur. Agarda o'qituvchi bu jihatni hisobga olmasa ko'zlangan maqsadga erisha olmasligi mumkin. Chunki o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlari inobatga olinishi zarur. Masalan, 5-6 sinflarda FSMU, Insert, Venn diagrammasini qo'llash maqsadga muvofiq emas. Bunday usullar 5-6 sinf o'quvchilarga tushunarsiz bo'lishi va ularga qiyinchilik tug'dirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, tarix darslarida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarni ushbu fanga bo'lgan ishtiyoqlarini o'stiradi. Ularni hamjihatlikda ishlashga va mustaqil fikrlashga o'rgatadi.

REFERENCES

1. Alayeva O. U, Jo'rayeva S. N, Mirzayeva S. P "Ta'lim metodlari" o'quv uslubiy qo'llanma". Toshkent;"Navro'z", 2017.
2. Dehqonova M. U, Djanaliyeva G. A. Ta'lim metodlarini tanlash mezonlari va muammolari. Ta'lim texnologiyalari. 2006 . 2-son.
3. Yo'ldoshev J, Hasanov S. Pedagogik texnologiyalar. O'quv qo'llanma. Toshkent:Iqtisod-moliya. 2009-yil.
4. Elektron manba: www.ziyonet.uz